

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch

w sprawie **X.Y. i innych**

oskarżonych o przestępstwa z art. 189 § 2 k.k., art. 231 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 28 lutego 2025 r.

wniosku Prezesa Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu

o rozważenie przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu

na podstawie art. 43 k.p.k.

postanowił:

przekazać sprawę oskarżonych X.Y. , A. G. , M. G. i J. C.

Sądowi Okręgowemu w Sosnowcu.

UZASADNIENIE

W dniu 5 marca 2024 roku prokurator Instytutu Pamięci Narodowej – Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie przesłał do Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie akt oskarżenia przeciwko oskarżonym X.Y. , A. G. , M. G. i J. C. , o przestępstwa z art. 189 § 2 k.k., art. 231 § 1 k.k. i inne (k. 795-796 akt sprawy). Z treści stawianych oskarżonym zarzutów wynika, iż w czasie zdarzeń będących przedmiotem postępowania, X.Y. był sędzią Sądu [...] Okręgu Wojskowego w W., pozostali oskarżeni prokuratorami Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w [...], a zarzucane im czyny związane są bezpośrednio

z podejmowaniem przez nich działań jako organy prowadzące postępowania karne, bądź jako ich strona na etapie sądowym.

Postanowieniem z dnia 31 lipca 2024 roku, sygn. I KO 55/24, Sąd Najwyższy wyłączył od udziału w tej sprawie wszystkich sędziów Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie i na podstawie art. 43 k.p.k. przekazał sprawę Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w Poznaniu (k. 891-892 akt sprawy).

Zarządzeniem z dnia 19 września 2024 roku, Prezes Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu zwrócił się do Sądu Najwyższego z wnioskiem o rozpoznanie wniosków o wyłączenie wszystkich sędziów w nim orzekających, w trybie art. 42 § 4 zd. 2 k.p.k. (k. 931 akt sprawy).

Postanowieniem z dnia 20 listopada 2024 roku, sygn. akt I KO 106/24, Sąd Najwyższy wyłączył sędziów Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu: P.K., B.S., D.B., P.S., P.T., A.C., P.N., A.G. i Z.S. od udziału w sprawie prowadzonej w Wojskowym Sądzie Okręgowym w Poznaniu pod sygn. akt So 12/24. Pomimo zaistnienia okoliczności, o której mowa w art. 43 k.p.k., Sąd Najwyższy nie orzekł w tym przedmiocie.

Zaniechanie to wywołało konieczność kolejnego wystąpienia do Sądu Najwyższego, co Prezes Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu uczynił zarządzeniem z dnia 28 listopada 2024 roku.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

W § 1 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 maja 2014 r. w sprawie określenia siedzib i obszarów właściwości sądów wojskowych (Dz.U. 2014. 662), wydanego na podstawie art. 3 § 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, w sądownictwie wojskowym przewidziano dwa szczeble sądów – wojskowe sądy garnizonowe (odpowiedniki sądów rejonowych w sądownictwie powszechnym) oraz wojskowe sądy okręgowe (odpowiedniki sądów okręgowych w sądownictwie powszechnym – art. 654 § 5 k.p.k.). Wojskowe Sądy Okręgowe utworzone zostały jedynie dwa – w Poznaniu i Warszawie.

W analizowanej sprawie właściwym rzeczowo sądem do rozpoznania sprawy jest wojskowy sąd okręgowy, na podst. art. 654 § 1 pkt 1 k.p.k., gdyż w chwili zaistnienia czynu zarzucanego oskarżonemu J. C. był on w stopniu majora Ludowego Wojska Polskiego (por. K. Sychta [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, art. 654, s. 1773-1774; J. Grajewski, S. Steinborn [w:] Komentarz aktualizowany do art. 425-673 Kodeksu postępowania karnego, red. L. K. Paprzycki, LEX/el. 2015, art. 654, teza 1). W sytuacji zatem łącznego rozpoznawania sprawy, zgodnie z art. 34 § 1-2 k.p.k., sąd ten jest właściwy dla wszystkich oskarżonych.

Po kolejnym przesłaniu sprawy do Sądu Najwyższego zwrócono się do Prezesów Wojskowych Sądów Okręgowych w Warszawie i Poznaniu o podanie aktualnego stanu osobowego sędziów uprawnionych do orzekania w tych sądach oraz informację co do ewentualnego planowania podjęcia na rok 2025 roku działań przewidzianych w art. 26 § 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku Prawo o ustroju sądów wojskowych. W odpowiedzi na powyższe Prezes Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu wskazał, że na dzień 15 stycznia 2025 roku w sądzie tym orzeka 9 sędziów (w tym 3 delegowanych z wojskowego sądu garnizonowego) oraz że w 2025 roku nie planuje się innych delegacji. Z kolei z informacji nadesłanej przez Prezesa Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie wynika, że skład tego sądu nie uległ zmianie, poza jednym z sędziów, który na mocy decyzji Ministra Sprawiedliwości został delegowany do pełnienia czynności sędziowskich w Wojskowym Sądzie Garnizonowym w Warszawie.

Pozwoliło to Sądowi Najwyższemu na konstatację, iż w Wojskowym Sądzie Okręgowym w Warszawie oraz w Wojskowym Sądzie Okręgowym w Poznaniu sędziowie uprawnieni do orzekania w nich zostali wymienionymi wyżej postanowieniami Sądu Najwyższego wyłączeni od udziału w przedmiotowej sprawie, co przy braku decyzji, o której mowa w art. 34 § 3 k.p.k., wyklucza możliwość wskazania któregośkolwiek z tych sądów jako właściwego z przekazania sprawy na podst. art. 43 k.p.k.

Stwierdzić jednocześnie należy, że w procedurze karnej obowiązuje ścisłe rozgraniczenie kompetencji między sądami powszechnymi, a sądami szczególnymi

(wojskowymi), przy czym w odniesieniu do sądów powszechnych obowiązuje zasada tzw. uniwersalności kompetencji (tj. nie mogą one odmówić rozpoznania sprawy, jeśli właściwość nie została wyraźnie zastrzeżona dla sądu szczególnego lub innego organu), w odniesieniu zaś do sądów wojskowych – zasada przeciwna (są one uprawnione do rozpoznania sprawy tylko wówczas, gdy na podstawie przepisu szczególnego została ona poddana ich właściwości). Z ustrojowego usytuowania sądów powszechnych wynika, iż to one są podstawowymi sądami karnymi. Sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów (art. 177 Konstytucji RP). Sądy garnizonowe, sądy okręgowe oraz Sąd Najwyższy sprawują zaś wymiar sprawiedliwości w Siłach Zbrojnych w sprawach karnych. Uzasadnieniem ich funkcjonowania jest zarówno aspekt podmiotowy (właściwością tych sądów objęto osoby wojskowe), jak i przedmiotowy (sądy te rozpoznają sprawy o określone przestępstwa). Sąd powszechny jest więc – jak to się ujmuje w doktrynie – „sądem regułą” w stosunku do sądu szczególnego i w razie wątpliwości należy kierować się tą zasadą (J. Kosonoga [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, s. 540; F. Prusak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 1999, art. 39).

Jak zatem podkreśla się w orzecznictwie oraz w literaturze, rozpoznanie sprawy przez sąd właściwy jest założeniem natury praworządnościowej i w związku z tym odstępianie od tego założenia powinno być traktowane jako wyjątek uwarunkowany celowością zapewnienia prawidłowości rozpoznania sprawy lub usprawnienia postępowania sądowego (postanowienie SN z dnia 13 marca 1980 r., Cs 6/80, OSNKW 1980, nr 5-6, poz. 51; K. Eichstaedt [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, red. D. Świecki, LEX/el. 2025, art. 650).

Takie odstępianie jest konieczne w realiach przedmiotowego postępowania. W strukturze polskiego sądownictwa wojskowego na szczeblu okręgowym brak bowiem aktualnie sądu, którego skład mógłby rozpoznać wspólną sprawę oskarżonych X.Y. i J.C.. Oznacza to, że rozpoznać ją musi sąd, który w typowym układzie procesowym rozpoznawać by jej nie mógł, a złamanie tego zakazu

wiązałoby się z zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej – określonej w art. 439 § 1 pkt 3 lub pkt 4 k.p.k. Poszukując rozwiązania zaistniałej sytuacji, w pierwszej kolejności za niezbędne Sąd Najwyższy uznał respektowanie reguły wynikającej z art. 43 k.p.k., stanowiącej wszak podstawę orzekania w tej sprawie, a zatem równorzędności sądu wskazanego. **Zgodnie z art. 654 § 5 k.p.k. uprawnienia i obowiązki procesowe wojskowego sądu okręgowego w postępowaniu toczącym się w trybie określonym w Dziale XV Kodeksu postępowania karnego są analogiczne do tych, które w postępowaniu przed sądami powszechnymi przysługują sądowi okręgowemu. Są to więc niewątpliwie sądy równorzędne, także w rozumieniu art. 43 k.p.k.**

Podjmując natomiast decyzję o wyznaczeniu do rozpoznania sprawy równorzędnego sądu powszechnego, działający przeciw w trybie art. 652 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 655 § 1 pkt 3 k.p.k. Sąd Najwyższy miał w szczególności na uwadze poglądy doktryny i judykatury wyrażane na kanwie art. 39 k.p.k. W sposób kategoryczny uznaje się tam bowiem, iż choćby i błędna, to **decyzja sądu wojskowego o przekazaniu sprawy sądowi powszechnemu wywołuje skutek w postaci obowiązku rozpoznania sprawy przez ten sąd powszechny. Nawet, jeśli w danym postępowaniu wyłącznie właściwy był sąd wojskowy i decyzja sądu wojskowego była bezzasadna, uniemożliwia to skuteczne podniesienie w środku odwoławczym zarzutu niewłaściwości (braku jurysdykcji) sądu powszechnego** (J. Bratoszewski [w:] L. Gardocki, Z. Gostyński, S. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, J. Bratoszewski, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I, Warszawa 1998, art. 39; R. A. Stefański, Spory o właściwość między sądami karnymi, Prok. i Pr. 2008/9, s. 20; J. Zagrodnik, M. Burdzik [w:] S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, M. Burdzik, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2024, s. 206; M. Rogacka-Rzewnicka [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów, red. D. Szumiło-Kulczycka, LEX/el. 2022, art. 39; H. Paluszkiewicz [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 124; wyrok SN z dnia 9 lipca 1982 r., V KR 100/82, OSNKW 1982/12, poz. 93; postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2023 r., I KS 35/23, LEX nr 3649791. Zauważyć też należy, iż rozważana wprost, na kanwie

zastosowania art. 43 k.p.k., możliwość przekazania sprawy znajdującej się we właściwości sądu wojskowego sądowi powszechnemu jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego akceptowana (postanowienie SN z dnia 31 lipca 2024 r., I KO 29/24, LEX nr 3745744; postanowienie SN z dnia 3 grudnia 2024 r., I KO 118/24, LEX nr 3786961).

W związku z powyższymi okolicznościami, sprawę oskarżonych X.Y. , A. G. , M. G. i J. C. przekazano celem merytorycznego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Sosnowcu.

[a.ł]

[J.J.]